

Familieplejernes faglighed og kompetencer

August & september 2012

1. Indledning

Barnets Reform har som erklæret mål, at familieplejeområdet skal prioriteres. Dels er der med reformen et politisk ønske om, at kvaliteten i familieplejeanbringelserne skal fastholdes, udvikles og styrkes. Dels et ønske om, at flere børn skal anbringes i familiepleje, også børn med komplekse behov og problemstillinger, som tidligere blev visiteret til døgninstitutioner og opholdssteder.

Der tegner sig en udvikling frem mod en mere professionel pædagogisk dimension i familieplejen. En udvikling som understøttes af, at det driftsorienterede tilsyn skal påse, at pædagogiske målsætninger og metoder er egnet til at opfylde plejebørnenes behov, herunder behov for nære, stabile relationer til voksne, opbygning af sociale relationer og netværk, skolegang, sundhed, trivsel og forberedelse til et selvstændigt voksenliv. Det løbende tilsyn med det anbragte barns forhold, hvor kommunen skal tale med barnet eller den unge, skal ligeledes ses i tæt sammenhæng med barnets handleplan. En udvikling i kontrast til den traditionelle forestilling om plejefamilien som en familie, hvor plejebarnet er med i dens private sfære, hører til i familien og er en del af plejefamiliens liv.

Vi har med denne spørgeskemaundersøgelse gerne ville finde ud af, hvorledes den ønskede kvalitetsudvikling i familieplejeanbringelserne er slået igennem. Med Barnets Reform blev der indført flere tiltag, som skal sikre kvaliteten i familieplejeanbringelsen. Alle familieplejere fik ret og pligt til efteruddannelse og supervision. Minimum to hele kursusdage årligt. Der blev, som nævnt, indført bestemmelser om, at det driftsmæssige tilsyn også skulle have fokus på det pædagogiske indhold og metoder. I forhold til det anbragte barn er der nu krav om minimum to årlige tilsynsbesøg. Herunder krav om, at der to gange årligt skal gennemføres samtaler med barnet i familieplejen samt krav om halvårlig revision af barnets handleplan.

Vi har med denne undersøgelse ligeledes gerne ville finde ud af, hvordan ønsket om en professionalisering af familieplejeområdet stemmer overens med, hvordan familieplejerne selv opfatter og forstår plejeopgaven og deres faglighed. En professionalisering som ikke nødvendigvis betyder, at alle plejefamilier skal være eksperter i socialfaglige og socialpædagogiske metoder. For mange vil det handle om 'blot' at kunne gøre rede for, hvilke fremgangsmåder der giver mening i plejebarnets og familiens hverdagsliv.

Undersøgelsen forsøger at tegne et billede af, hvordan familieplejerne opfatter og forstår deres opgave og løser den, samt deres faglige identitet og tilhørsforhold. Endelig søger den at afklare, hvilken viden familieplejerne bygger deres indsats på og hvad de lægger vægt på at kunne.

2. Hovedresultater

I dette afsnit opsummeres kort undersøgelsens hovedresultater, og i de følgende afsnit uddybes disse.

Efteruddannelse

- 44,1 % af respondenterne modtog ikke den lovpligtige efteruddannelse svarende til to hele kursusdage i 2011.
- 49,3 % af respondenterne har ikke modtaget den lovpligtige efteruddannelse i 2012. Heraf svarer 49,3 %, at der ikke er blevet taget initiativ til efteruddannelse af dem således, at de kommer til at leve op til det lovpligtige krav.
- 33,6 % af respondenterne svarer, at de ringe grad eller slet ikke er enig i, at de har fået de kurser, som de har haft behov for.

Tilsyn

- 28,4 % af respondenterne modtog ikke de to lovpligtige tilsyn i 2011.
- 38,9 % af respondenterne har ikke modtaget de to lovpligtige tilsyn i 2012.
- 47,6 % af respondenterne svarer, at det anbragte barns handlingsplan ikke blev drøftet ved tilsynet.

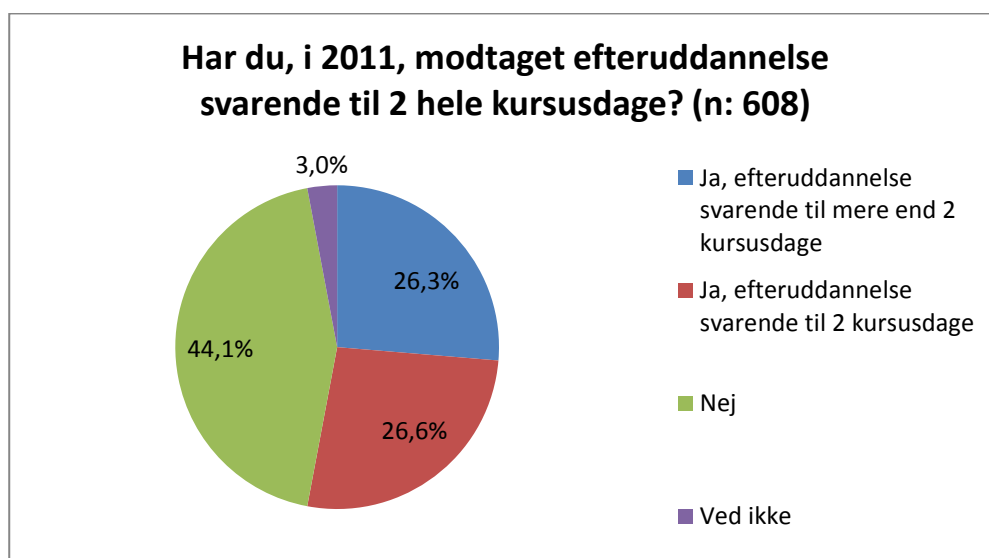
Plejebarnet og opfattelsen af opgaven

- 94,5 % af respondenterne svarer, at de i høj eller nogen grad er enige i, at det anbragte barns vanskeligheder og/eller handicap kan kendetegnes ved at være komplekse.
- Undersøgelsen viser, at respondenterne har en meget varieret opfattelse af, hvilke udsagn de bedst kan genkende sig selv og deres opgave i. Hovedopgaven: 'At samarbejde om plejebarnet', skiller sig dog ud ved, at 53,1 % af respondenterne svarer, at de bedst kan genkende sig selv og deres opgave i udsagnet 'Min opgave er, at vurdere barnets behov og tilpasse min indsats, afmålt efter barnets situation og planer for indsatsen'.
- 12,6 % af respondenterne forstår deres plejeopgave og sig selv som en familie med plads til et barn mere. Denne gruppe af respondenter adskiller sig fra de resterende respondenter både med hensyn til, hvilken metode de benytter samt hvorledes de opfatter deres plejeopgave.

3. Efteruddannelse

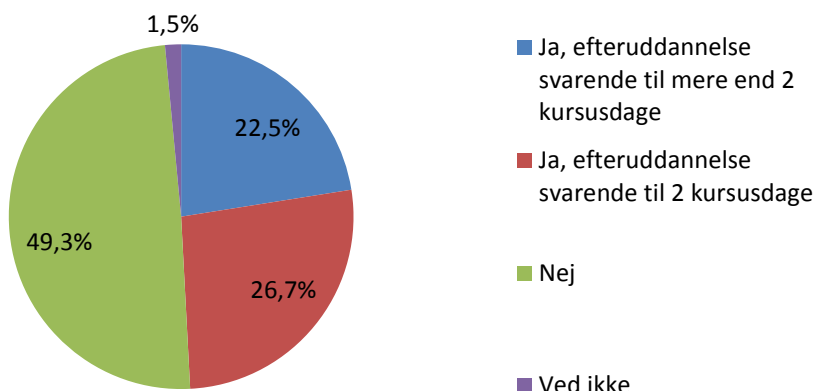
Barnets Reform medførte, at familieplejerne fik ret og pligt til efteruddannelse. Dette fremgår af Servicelovens § 142, stk. 4, hvor der står, at den kommunalbestyrelse, der træffer afgørelse om anbringelsen af et barn eller en ung i en plejefamilie, skal sikre, at plejefamilien under anbringelsen løbende gennemfører den fornødne efteruddannelse, herunder kurser, der samlet set svarer til mindst to hele kursusdage årligt.

44,1 % af respondenterne modtog ikke de lovpligtige to dages efteruddannelse i løbet af 2011. 26,6 % modtog den lovpligtige efteruddannelse i 2011, mens 26,3 % modtog efteruddannelse svarende til mere end to hele kursusdage.

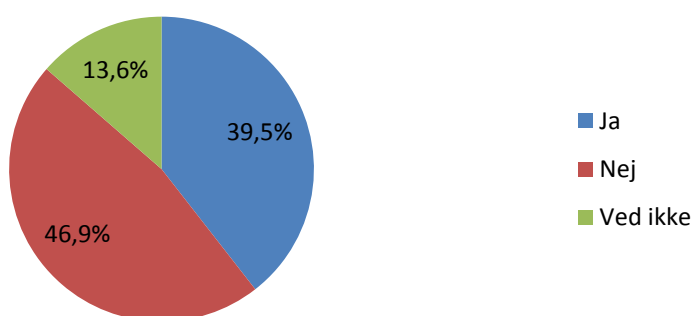
49,3 % af respondenterne har ikke modtaget de lovpligtige to dages efteruddannelse i løbet af 2012. 26,7 % har modtaget den lovpligtige efteruddannelse i 2012, mens 22,5 % har modtaget efteruddannelse svarende til mere end to hele kursusdage.

**Har du, i 2012, modtaget efteruddannelse
svarende til 2 hele kursusdage? (n: 600)**

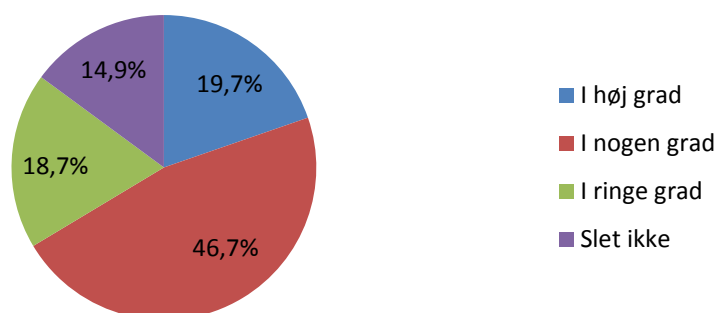
Blandt de 49,3 % af respondenterne, der ikke har modtaget efteruddannelse svarende til to hele kursusdage, svarer 46,9 % af respondenterne, at der ikke er taget initiativ til efteruddannelse til dem således, at de kommer til at leve op til lovgivningens krav. 13,6 % af respondenterne svarer, at de ikke ved, hvorvidt sådanne initiativer er taget. Endelig svarer 39,5 % af respondenterne, at der er taget initiativ til efteruddannelse af dem således, at de kommer til at leve op til lovgivningens krav i 2012.

**Er der taget initiativ til efteruddannelse for dig,
som skal foregå i indeværende år, således at
efteruddannelsen svarer til lovens krav? (n: 294)**

33,6 % af respondenterne er i ringe grad eller slet ikke enige i, at de har modtaget de kurser, som de har haft behov for. 46,7 % af respondenterne er i nogen grad enige, mens 19,7 % af respondenterne i høj grad er enige i, at de har modtaget de kurser, som de har haft behov for.

I hvor høj grad er du enig i følgende udsagn; 'Jeg har modtaget de kurser, som jeg har haft behov for.' (n: 604)

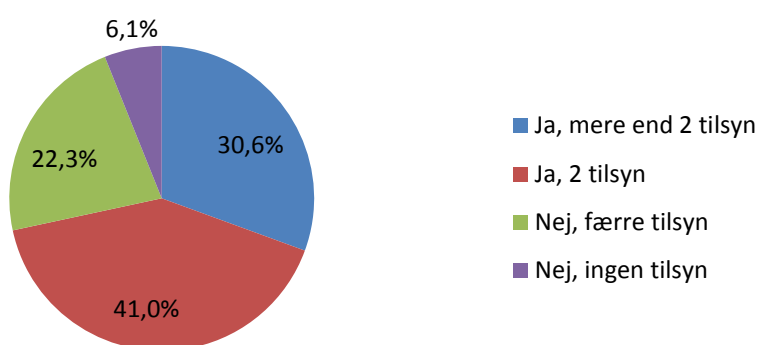

4. Tilsyn

Ifølge Servicelovens § 70 stk. 2, skal der ved anbringelse af børn og unge uden for hjemmet ske et løbende tilsyn. Dette tilsyn omfatter mindst to årlige tilsynsbesøg på anbringelsesstedet.

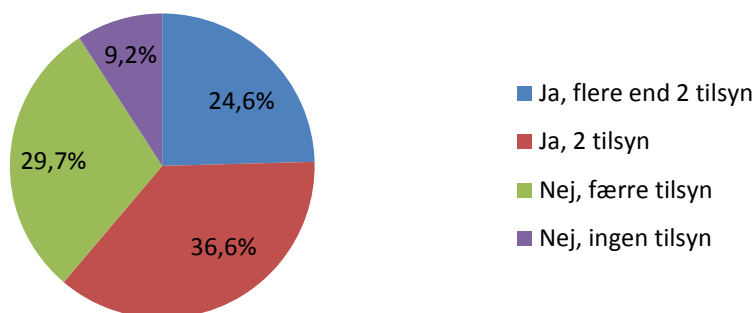
28,4 % af respondenterne har ikke fået de lovpligtige to tilsyn i 2011. 71,6 % af respondenterne har modtaget de lovpligtige to eller flere tilsyn i løbet af 2011.

**Var der to tilsyn med det anbragte barn i 2011?
(såfremt du har flere børn anbragt bedes du
svare for det sidst anbragte barn) (n: 592)**

38,9 % af respondenterne har ikke modtaget de to lovpligtige tilsyn i 2012. 61,2 % af respondenterne har modtaget to eller flere tilsyn i løbet af 2012.

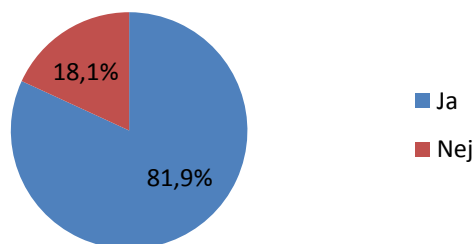
**Har der været to tilsyn med det anbragte barn i
2012? (såfremt du har flere børn anbragt bedes
du svare for det sidst anbragte barn) (n: 590)**

Under de to årlige tilsyn skal kommunen (i det omfang det er muligt) tale med barnet eller den unge. Samtalen mellem tilsynsførende og barnet eller den unge skal, ifølge Servicelovens § 70 stk. 2, så vidt muligt foregå uden tilstedeværelse af ansatte fra anbringelsesstedet.

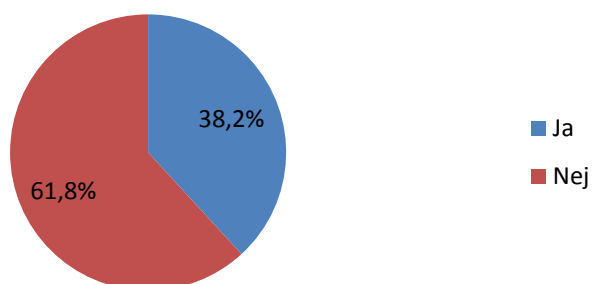
81,9 % af respondenterne svarer, at der blev talt med barnet i forbindelse med tilsynet/tilsynene, mens 18,1 % af respondenterne svarer, at der ikke blev talt med barnet.

Blev der talt med barnet ved tilsynet/tilsynene? (hvis flere tilsyn, angiv for det seneste tilsyn) (n: 590)

38,2 % af respondenterne svarer, at de var til stede ved samtalen, mens 61,8 % ikke var til stede.

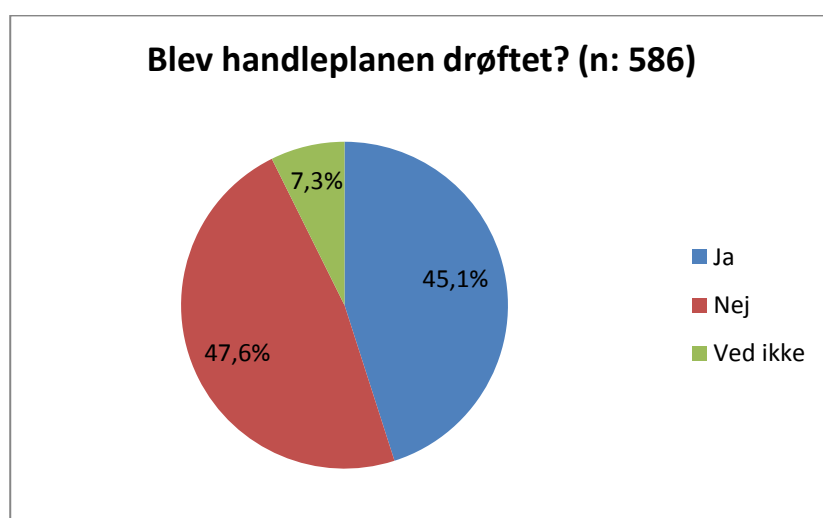
Var du til stede ved samtalen? (n: 558)

Ifølge Servicelovens § 140 skal kommunalbestyrelsen udarbejde en handleplan for barnet eller den unge, inden der træffes afgørelse om foranstaltninger. Denne handleplan skal angive formålet med indsatsen, og hvilken indsats der er nødvendig for at opnå formålet.

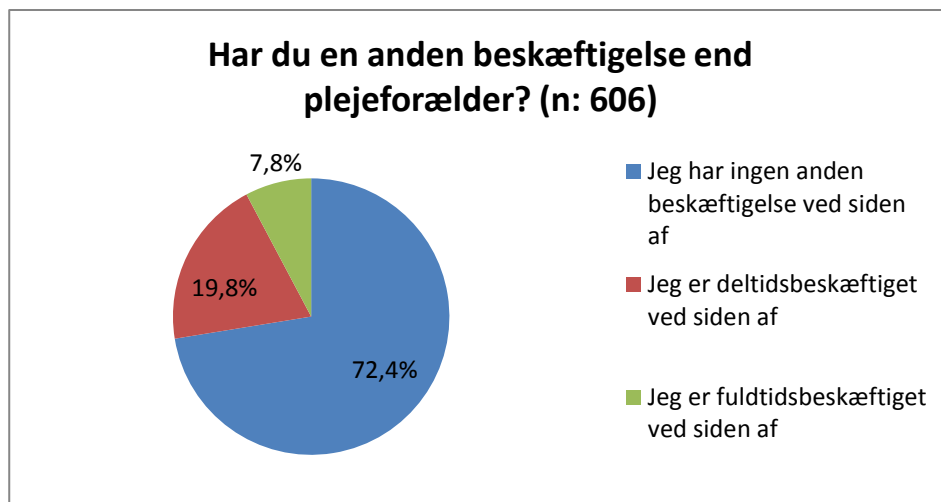
Ifølge Servicelovens § 70 stk. 1 skal kommunalbestyrelsen, senest tre måneder efter, at der er iværksat en foranstaltning over for barnet eller den unge, vurdere, om indsatsen skal ændres, og om handleplanen, jf. § 140, skal revideres. Kommunalbestyrelsen skal herefter med højst seks måneders mellemrum foretage en sådan vurdering.

47,6 % af respondenterne svarer, at handleplanen ikke blev drøftet i forbindelse med tilsynet. 45,1 % af respondenterne svarer, at den blev drøftet, mens 7,3 % ikke ved, hvorvidt den blev drøftet.

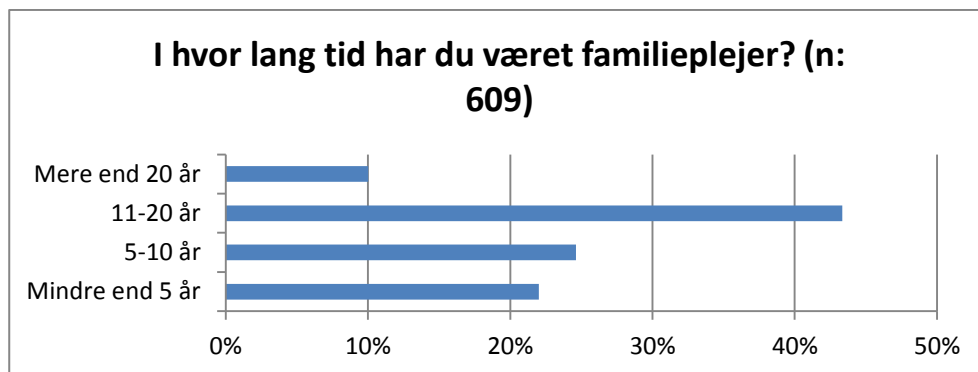

5. Plejefamilien

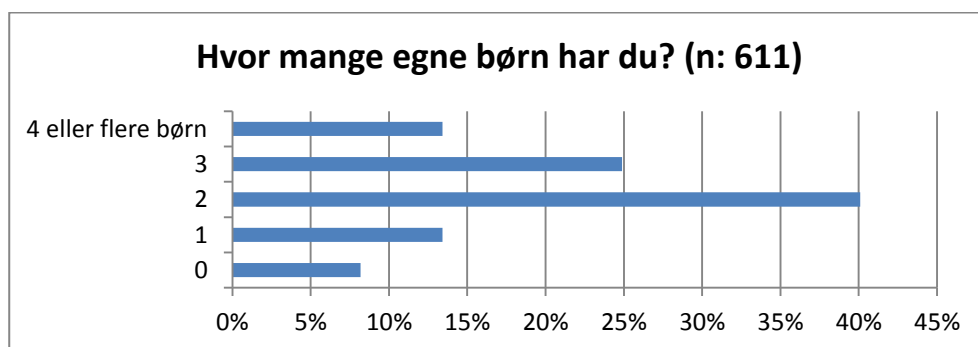
72,4 % af respondenterne har ingen anden beskæftigelse ved siden af erhvervet som plejeforælder. 19,8 % har en deltidsbeskæftigelse ved siden af, mens 7,8 % har en fuldtidsbeskæftigelse ved siden af erhvervet som plejeforælder.

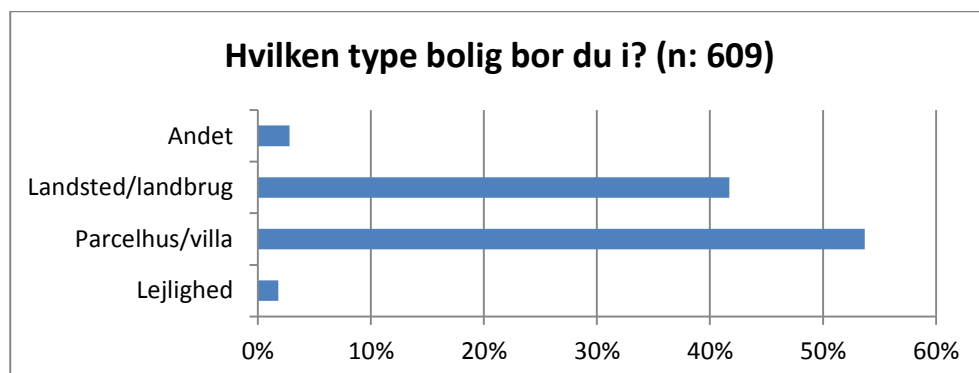
10 % af respondenterne har været plejefamilier i mere end 20 år. 43,4 % har været plejefamilier i mellem 11 og 20 år, 24,6 % har været det imellem 5 og 10 år, mens 22 % af været plejefamilier i mindre end 5 år.

13,4 % af respondenterne flere end fire egne børn. 24,9 % har tre børn, 40,1 % har to børn, 13,4 % har et barn, mens 8,2 % af respondenterne ikke har nogen børn selv.

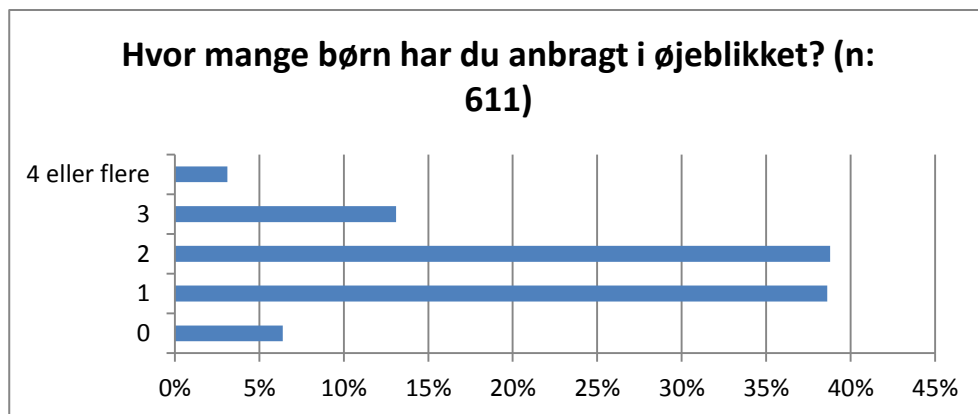

53,7 % af respondenterne bor i et parcelhus eller en villa. 41,7 % bor på et landsted eller et landbrug, mens 1,8 % bor i lejlighed. Endelig svarer 2,8 % 'Andet', hvilket eksempelvis dækker over en skovløberbolig og en nedlagt skole.

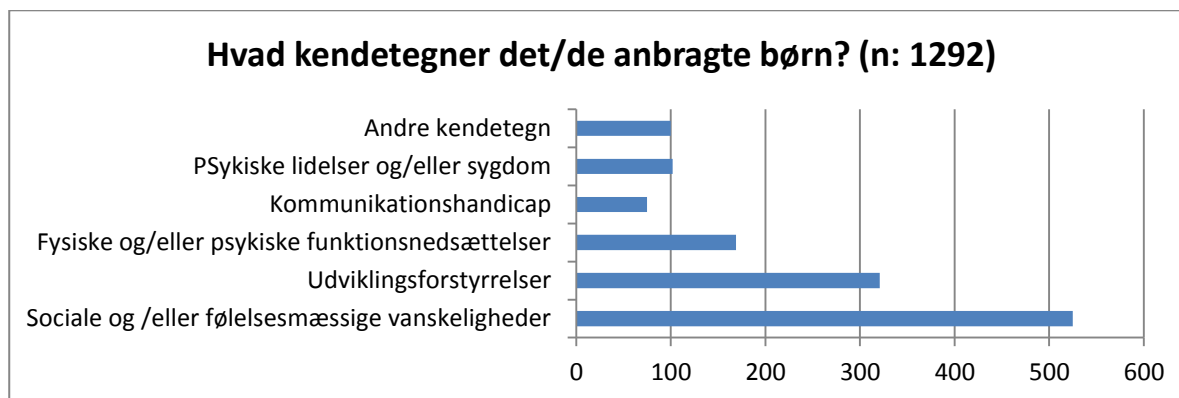

6. Plejebarnet/-børnene

38,8 % af respondenterne har to børn anbragt, mens 38,6 % af respondenterne har et barn anbragt. 13,1 % har tre børn anbragt, 6,4 % har ikke nogen børn anbragt, mens 3,1 % har fire eller flere børn anbragt.

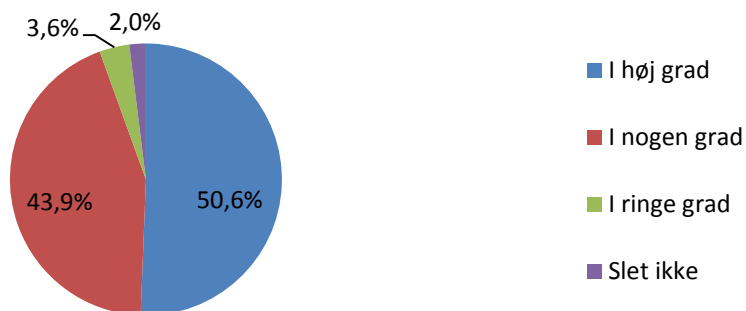
525 af respondenterne har et barn/børn anbragt med sociale og/eller følelsesmæssige vanskeligheder. 321 har et barn/børn anbragt med udviklingsforstyrrelse. 169 svarer, at barnet/børnene har fysiske og/eller psykiske funktionsnedsættelser. 102 respondenter har svaret, at de har børn anbragt med psykiske lidelser og/eller handicap, mens 75 svarer at de har et barn/børn med et kommunikationshandicap. Endelig svarer 102 'Andre kendetegn', hvilket eksempelvis dækker over: ADHD, autisme, misbrugsproblematikker samt at barnet er normalt fungerende eller endnu ikke er blevet udrett.

n:1292 er antallet af plejebørn, som er anbragt hos respondenter.

94,5 % af respondenterne er i høj grad eller nogen grad enige i, udsagnet 'Barnets/børnenes vanskeligheder og/eller handicap kan kendetegnes ved at være komplekse'. 5,6 % er i ringe grad eller slet ikke enige i dette udsagn.

**I hvor høj grad er du enig i følgende udsagn:
'Barnets/børnenes vanskeligheder og/eller handicap kan
kendetegnes ved, at være komplekse.' (hvis forskellige
niveau angiv for det vanskeligste) (n: 561)**

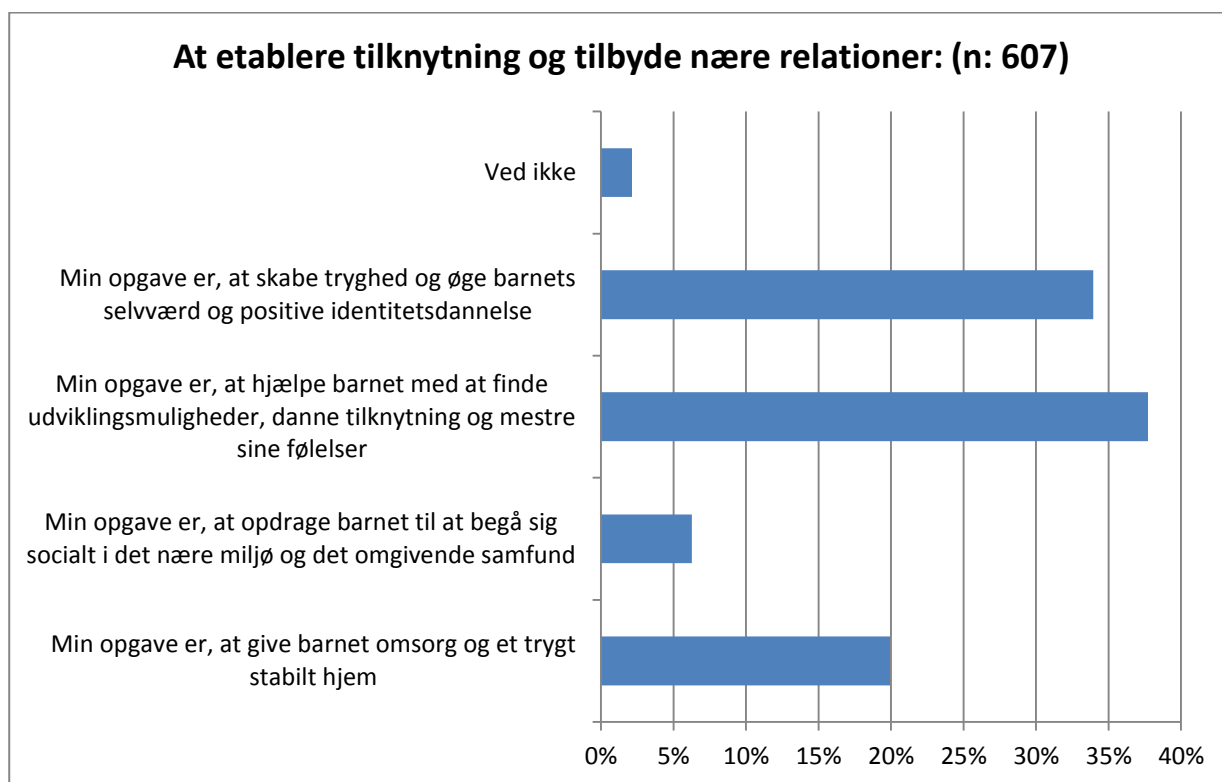
7. Opfattelse af opgave

I undersøgelsen har vi spurgt til, hvordan familieplejerne forstår deres plejeopgaver. Opgaven har vi inddelt i følgende tre hovedopgaver:

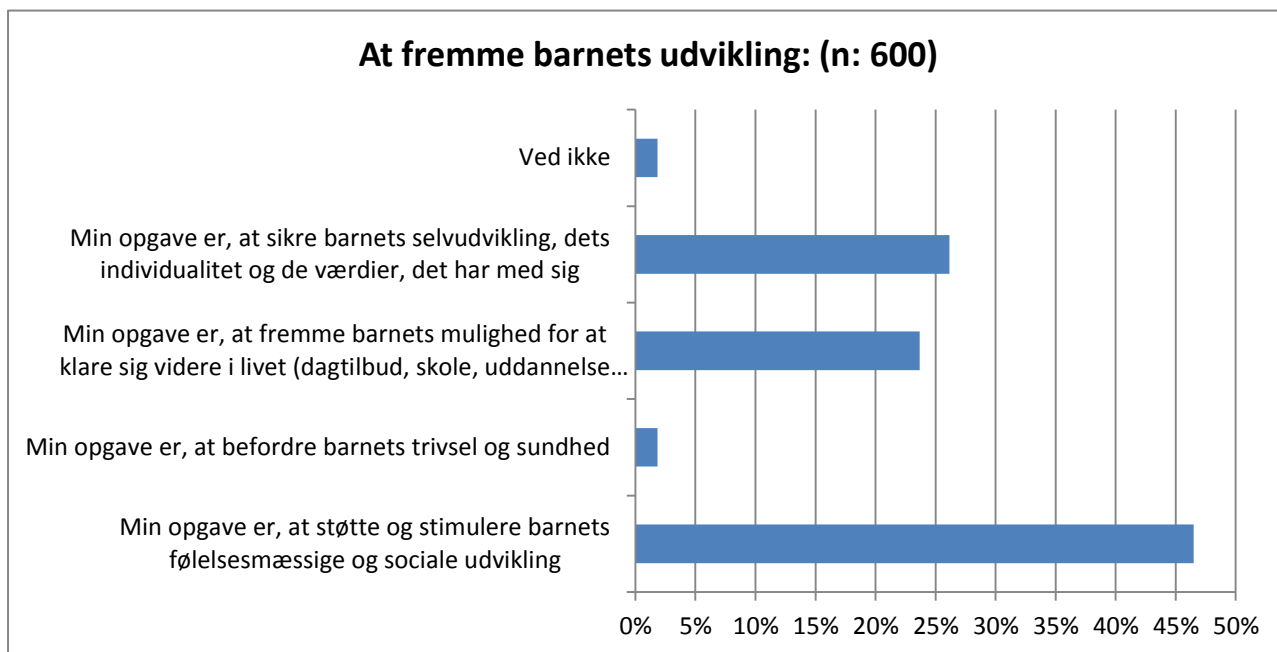
- At etablere tilknytning til barnet og tilbyde nære relationer
- At fremme barnets udvikling
- At samarbejde om plejebarnet

Inden for hver af disse hovedopgaver har vi udvalgt en række udsagn om opgaven. Familieplejeren har haft mulighed for at sætte ét kryds ved det udsagn, som han/hun mente bedst at kunne genkende sig selv og sin opgave i.

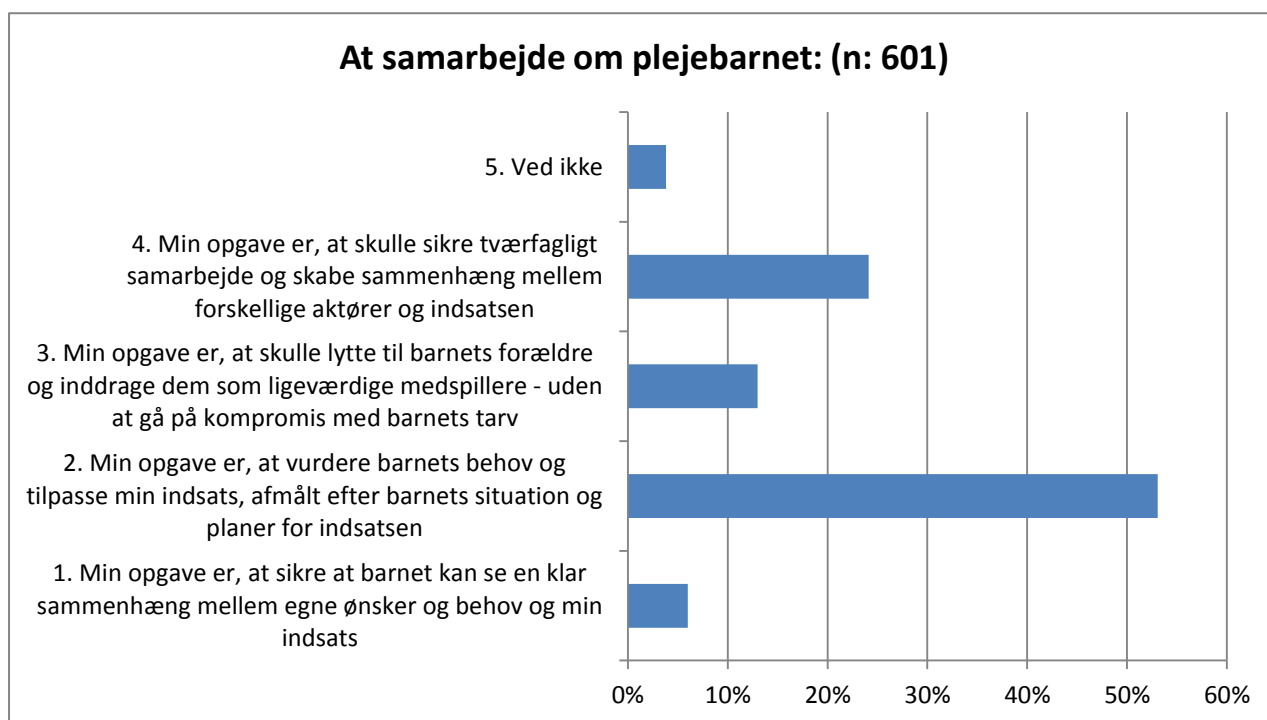
37,7 % af respondenterne genkender sig selv og deres virke bedst i udsagnet: 'Min opgave er, at hjælpe barnet med at finde udviklingsmuligheder, danne tilknytning og mestre sine følelser'. 33,9 % af respondenterne svarer: 'Min opgave er at skabe tryghed og øge barnets selvværd og positive identitetsdannelse'. 19,9 % af respondenterne svarer: 'Min opgave er at give barnet omsorg og et trygt stabilt hjem'. 6,3 % af respondenterne svarer: 'Min opgave er at opdrage barnet til at begå sig socialt i det nære miljø og det omgivende samfund'. 2,1 % svarer 'Ved ikke'.

46,5 % af respondenterne kan bedst se sig selv og deres virke i udsagnet: 'Min opgave er at støtte og stimulere barnets følelsesmæssige og sociale udvikling'. 26,2 % af respondenterne svarer: 'Min opgave er at sikre barnets selvudvikling, dets individualitet og de værdier, det har med sig'. 23,7 % af respondenterne svarer: 'Min opgave er at fremme barnets mulighed for at klare sig videre i livet (dagtilbud, skole, uddannelse og fritid)'. 1,8 % af respondenterne svarer: 'Min opgave er at befordre barnets trivsel og sundhed', mens 1,8 % svarer: 'Ved ikke'.

53,1 % af respondenterne kan bedst se sig selv og deres virke i udsagnet: 'Min opgave er at vurdere barnets behov og tilpasse min indsats, afmålt efter barnets situation og planer for indsatsen'. 24,1 % af respondenterne svarer: 'Min opgave er at skulle sikre tværfagligt samarbejde og skabe sammenhæng mellem forskellige aktører og indsatsen'. 13,0 % af respondenterne svarer: 'Min opgave er at skulle lytte til barnets forældre og inddrage dem som ligeværdige medspillere - uden at gå på kompromis med barnets tarv'. 6,0 % af respondenterne svarer: 'Min opgave er at sikre, at barnet kan se en klar sammenhæng mellem egne ønsker og behov og min indsats', mens 3,8 % af respondenterne svarer: 'Ved ikke'.

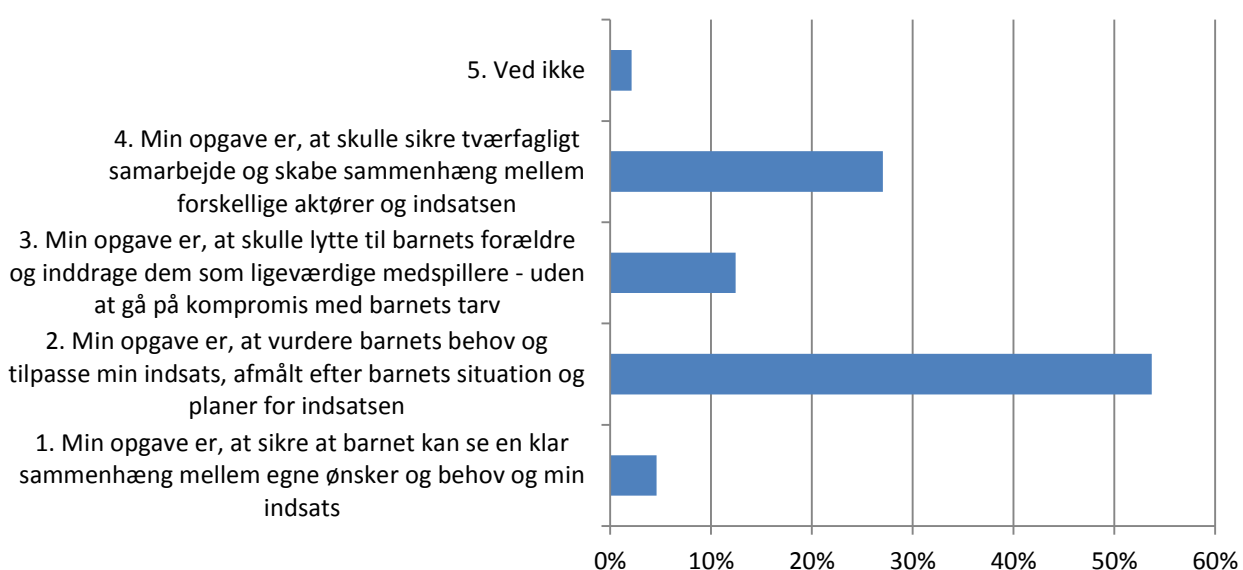

Forskellene mellem familieplejere, der har plejebørn med komplekse vanskeligheder i henholdsvis høj grad og i nogen grad

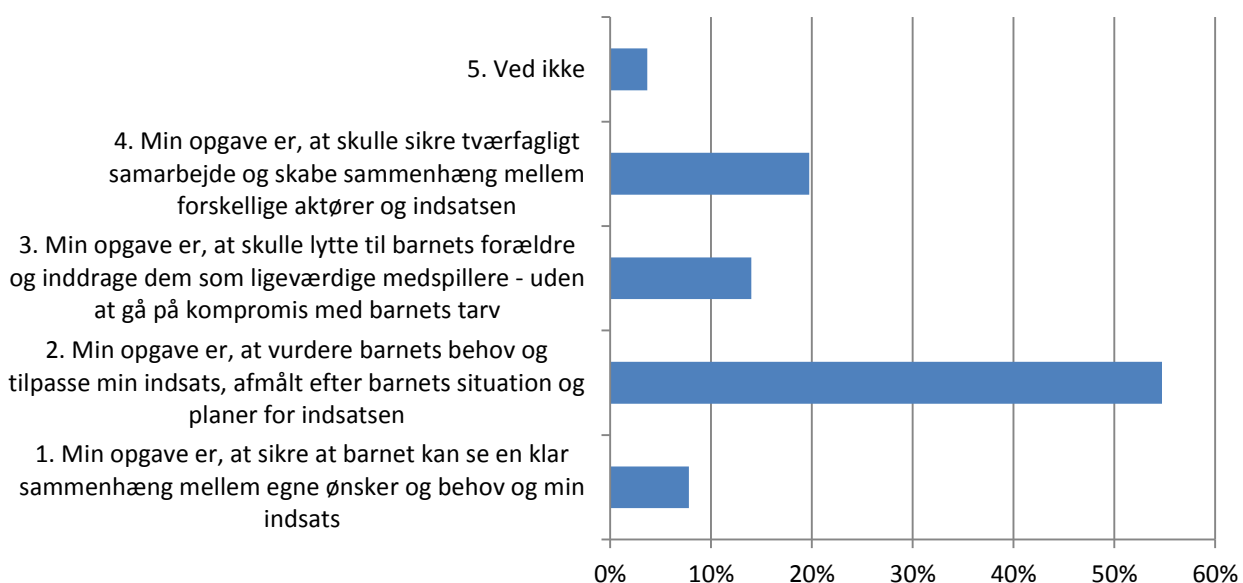
Vi vil nu undersøge forskellen på respondenterne, der angiver, at de har børn anbragte, der i henholdsvis høj grad og i nogen grad er præget af komplekse vanskeligheder.

27 % af respondenterne, hvis anbragte barn i høj grad har komplekse vanskeligheder, oplever, at deres opgave er at skulle sikre et tværfagligt samarbejde og skabe sammenhæng mellem forskellige aktører og indsatsen. 19,8 % af respondenterne, hvis anbragte barn i nogen grad har komplekse vanskeligheder, havde en tilsvarende oplevelse af deres opgave.

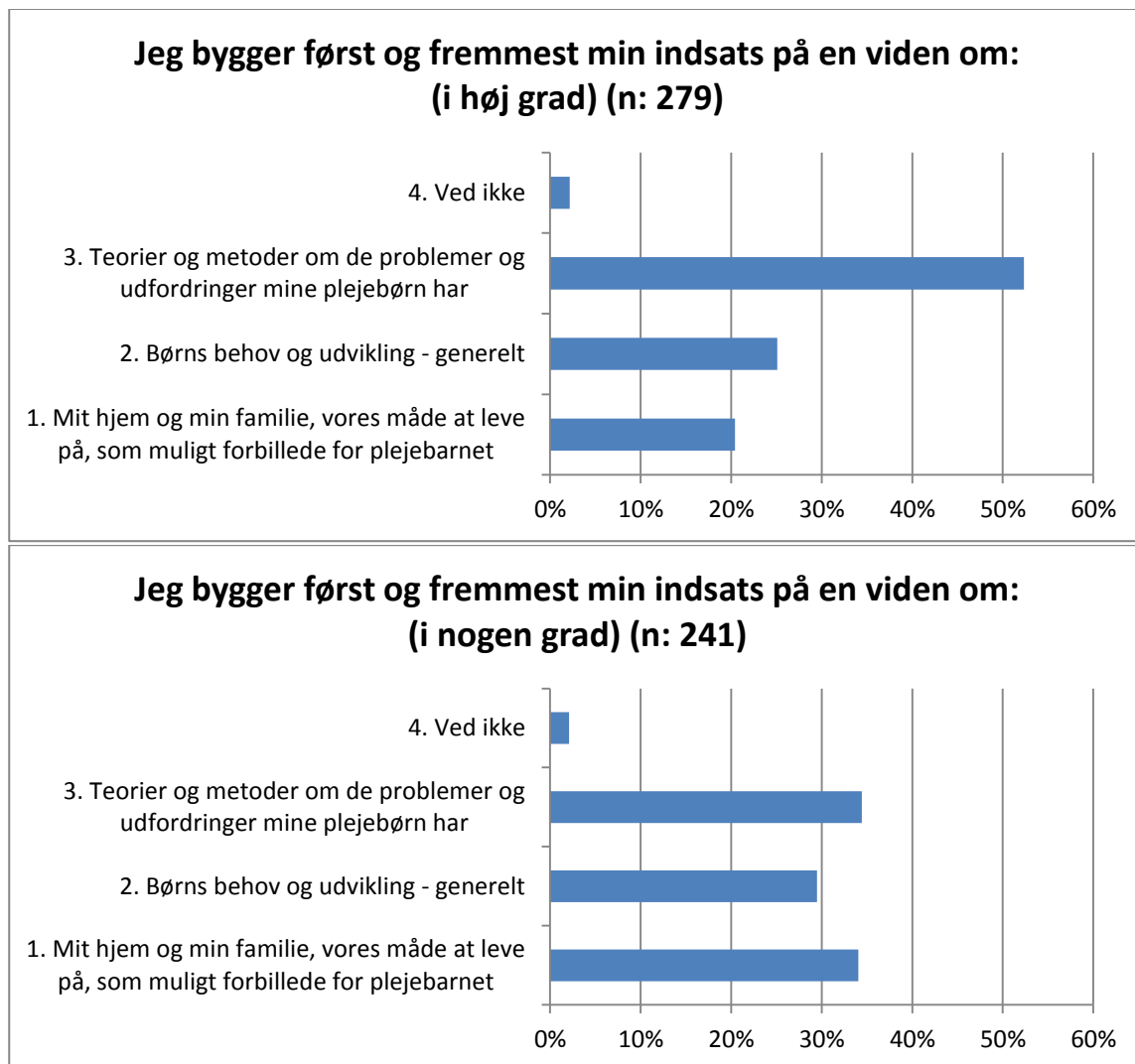
At samarbejde om plejebarnet (i høj grad) (n: 281)

At samarbejde om plejebarnet (i nogen grad) (n:243)

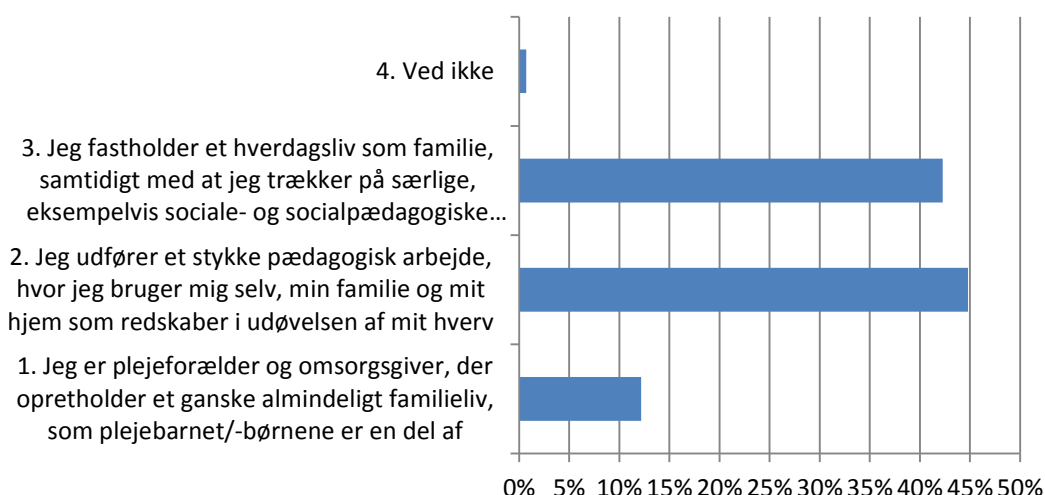
52,3 % af respondenterne, hvis anbragte barn i høj grad har komplekse vanskeligheder, angiver, at de først og fremmest bygger deres indsats på en viden om teorier og metoder om de problemer og udfordringer, som deres plejebørn har. 34,4 % af respondenterne, hvis anbragte barn i nogen grad har komplekse vanskeligheder, baserer tilsvarende deres indsats på en viden om teorier og metoder.

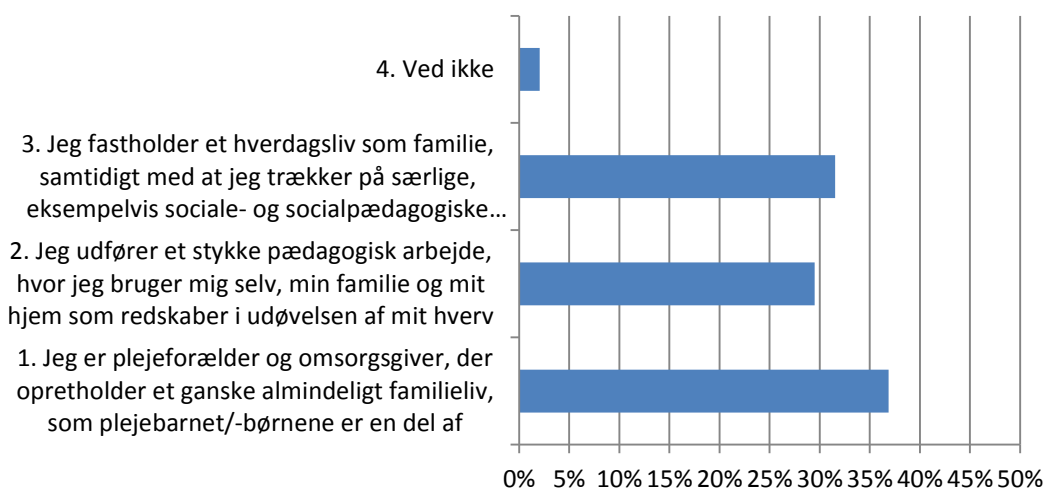
12,2 % af respondenterne, hvis anbragte barn i høj grad har komplekse vanskeligheder, kan bedst genkende sig selv i udsagnet: 'Jeg er plejeforælder og omsorgsgiver, der opretholder et ganske almindeligt familieliv, som plejebarnet/-børnene er en del af'. Blandt respondenterne, hvis anbragte barn i nogen grad har komplekse vanskeligheder, kan 36,9 % bedst genkende sig selv i dette udsagn.

42,3 % af respondenterne, hvis anbragte barn i høj grad har komplekse vanskeligheder, kan bedst genkende sig selv i udsagnet: 'Jeg fastholder et hverdagsliv som familie, samtidigt med at jeg trækker på særlige, eksempelvis sociale- og socialpædagogiske metoder'. 31,6 % af respondenterne, hvis anbragte barn i nogen grad har komplekse vanskeligheder, kan bedst genkende sig selv i dette udsagn.

Jeg kan bedst genkende mig selv og mit virke i udsagnet (i høj grad) (n: 279)

Jeg kan bedst genkende mig selv og mit virke i udsagnet (i nogen grad) (n: 244)

Familielignende kontekster

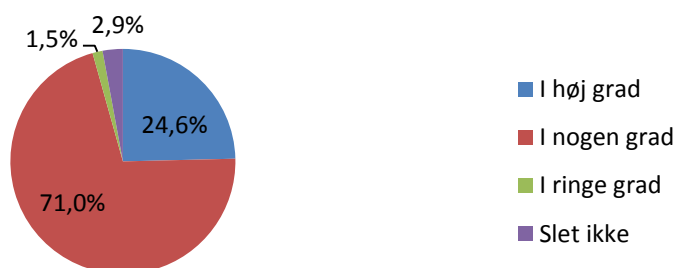
12,6 % af respondenterne svarer, at de først og fremmest bygger deres indsats på viden om deres hjem og deres familie, deres måde at leve på som muligt forbillede for plejebarnet samt at de i deres indsats først og fremmest lægger vægt på at opdrage og give omsorg til et barn.

9,1 % af respondenterne i denne gruppe har en mellemlang videregående uddannelse som pædagog, mens 36,0 % af de resterende respondenter har en sådan uddannelse.

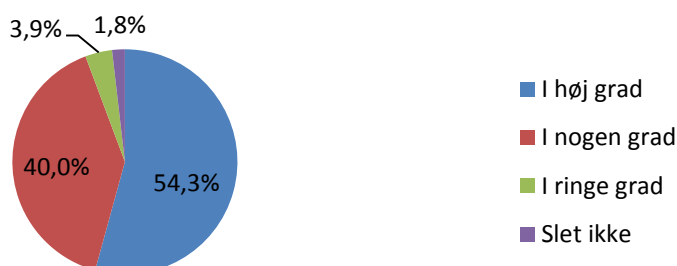
Denne gruppe af respondenter adskiller sig fra de øvrige respondenter med hensyn til, hvorledes den opfatter sine opgaver som plejefamilie.

Dette kommer til udtryk ved, at 24,6 % af respondenterne svarer, at de har plejebørn, som i høj grad har komplekse vanskeligheder, mens 54,3 % af de resterende respondenter oplever, at de har plejebørn, som i høj grad har komplekse vanskeligheder.

**I hvor høj grad er du enig i følgende udsagn:
'Barnets/børnenes vanskeligheder og/eller
handicap kan kendetegnes ved, at være
komplekse.' (hvis forskelligt niveau angiv for det
vanskeligste) (n: 77)**

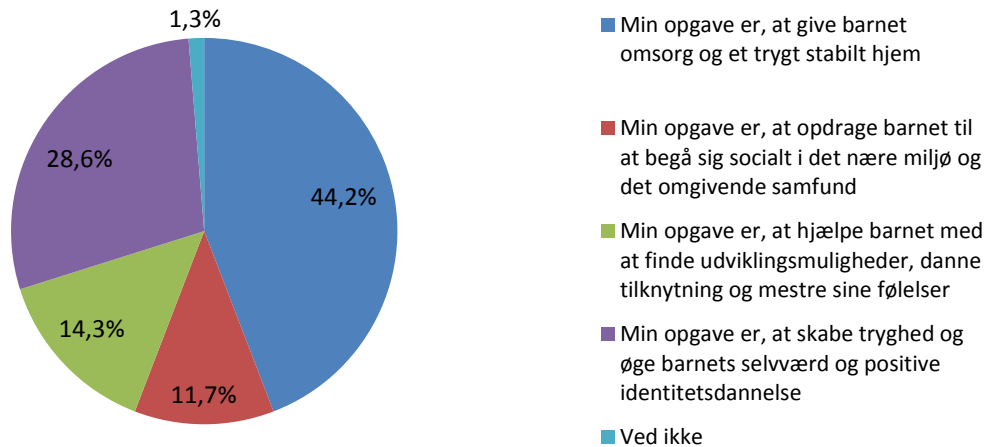

**I hvor høj grad er du enig i følgende udsagn:
'Barnets/børnenes vanskeligheder og/eller
handicap kan kendetegnes ved, at være
komplekse.' (hvis forskelligt niveau angiv for det
vanskeligste) (n: 492)**

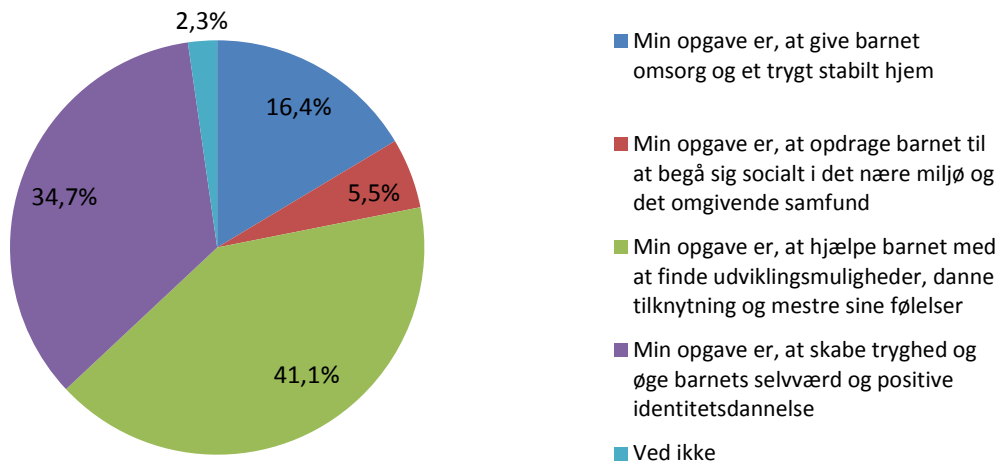

44,2 % af respondenterne i gruppen opfatter deres primære opgave, som at give barnet omsorg og et stabilt hjem. Blandt de resterende respondenter opfatter 16,4 %, at dette er deres primære opgave.

At etablere tilknytning og tilbyde nære relationer (n: 77)

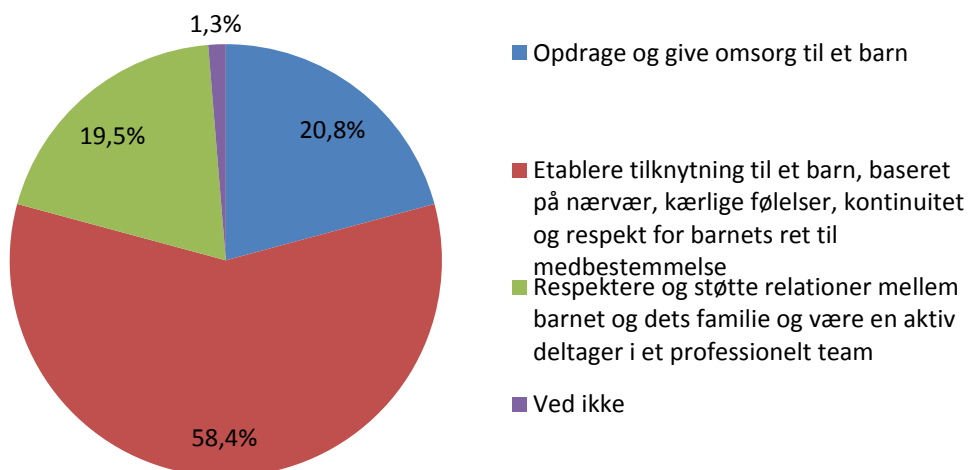

At etablere tilknytning og tilbyde nære relationer (n: 530)

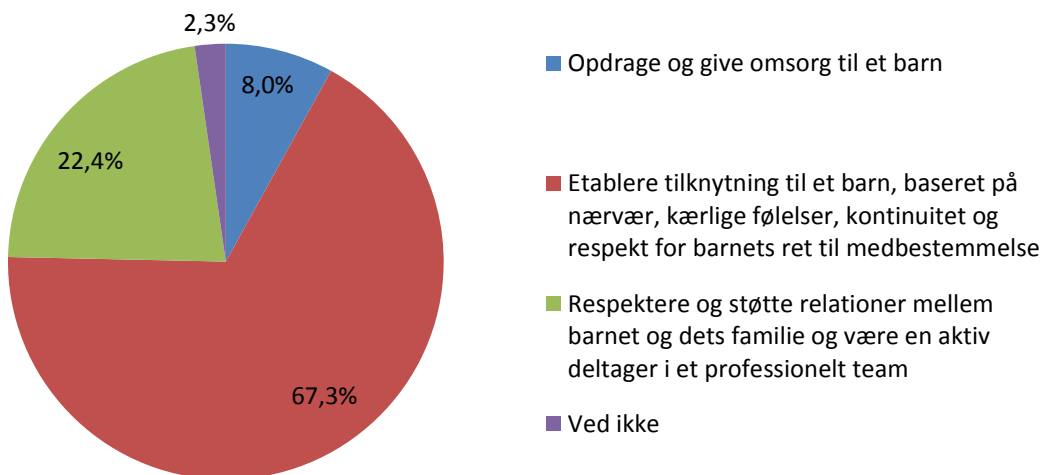

20,8 % af respondenterne i gruppen svarer, at de i deres indsats først og fremmest lægger vægt på at kunne opdrage og give omsorg til et barn. Blandt de resterende respondenter har 8,0 % samme opfattelse.

I min indsats lægger jeg først og fremmest vægt på at kunne: (n: 77)

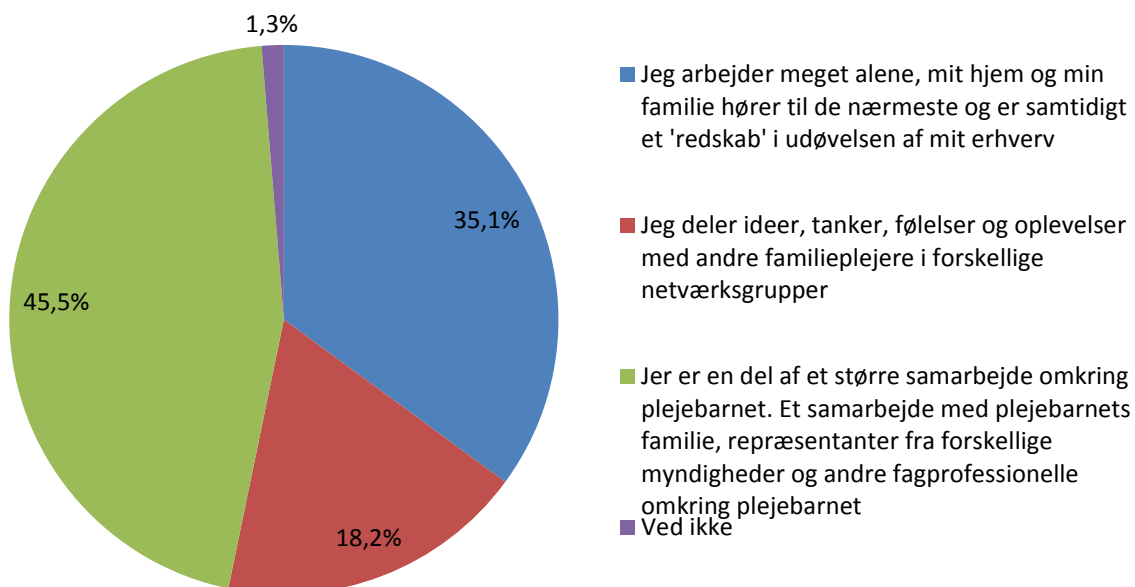

I min indsats lægger jeg først og fremmest vægt på at kunne: (n: 523)

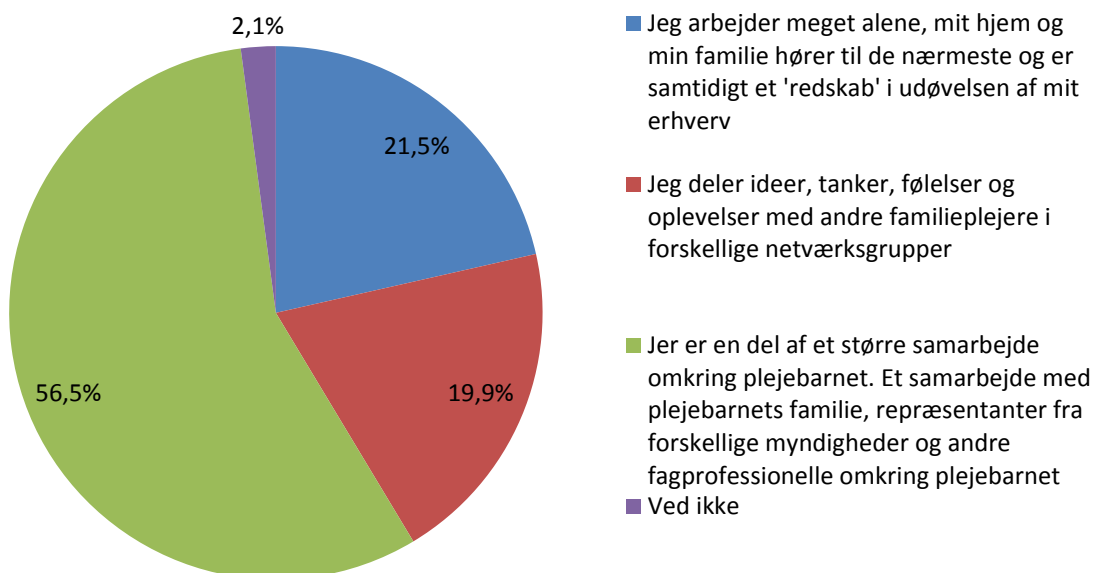

35,1 % af respondenterne i gruppen kan bedst genkende sig selv og deres virke i udsagnet: 'Jeg arbejder meget alene, mit hjem og min familie hører til de nærmeste og er samtidigt et 'redskab' i udøvelsen af mit hverv'. Blandt de øvrige respondenter kan 21,5 % bedst genkende sig selv og deres virke i dette udsagn.

Jeg kan bedst genkende mig selv og mit virke i udsagnet: (n: 77)

Jeg kan bedst genkende mig selv og mit virke i udsagnet: (n: 522)

8. Undersøgelsens metode

Surveyet er tilrettelagt som et elektronisk spørgeskema med i alt 42 spørgsmål, hvoraf langt de fleste er stillet alle deltagere. Nogle få spørgsmål er dog opfølgning på specifikke svar, hvorfor kun nogle respondenter er blevet stillet disse.

Deltagere

Målgruppen for surveyet er familieplejere. Det elektroniske survey blev udsendt til 1.500 mailadresser, som vi kunne forvente tilhører målgruppen. Mailadresserne stammer fra Socialpædagogernes medlemsarkiv over medlemmer, der har angivet, at de er familieplejere.

Udsendelse

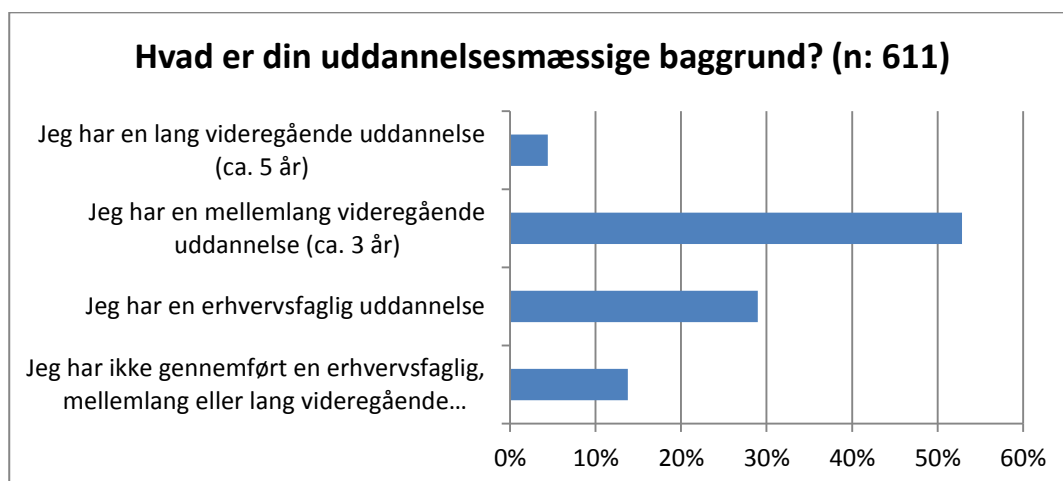
Det elektroniske survey blev udsendt til de 1.500 mailadresser den 24. august 2012. 54 mailadresser har vist sig at være fejlbehæftede, og disse er derfor udgået af undersøgelsen. Derudover svarede 23 respondenter, at de var ophørt som familieplejere, og disse er derfor også udgået af undersøgelsen. En rykker blev udsendt den 2. september til de respondenter, der endnu ikke havde svaret, hvorefter surveyet blev lukket for besvarelser den 5. september 2012.

Besvarelser

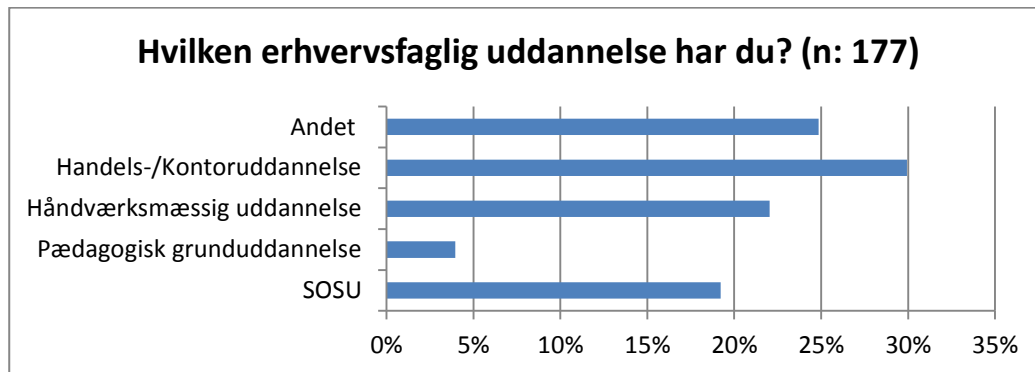
736 respondenter har påbegyndt besvarelsen af spørgeskemaet, og ud af disse har 611 gennemført. Det giver en svarprocent på 43 % på færdiggjorte besvarelser i forhold til det teoretisk mulige antal respondenter (1423).

Repræsentativitet

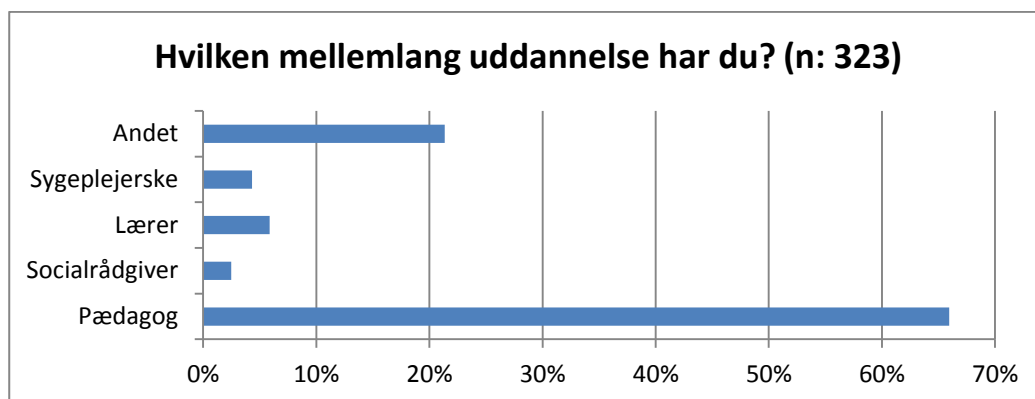
13,7 % af respondenterne har ikke gennemført en erhvervsfaglig, mellemlang eller lang videregående uddannelse. 29,0 % af respondenterne har en erhvervsfaglig uddannelse. 52,9 % af respondenterne har en mellemlang videregående uddannelse, mens de resterende 4,4 % af respondenterne har en lang videregående uddannelse.

Blandt respondenterne, der har en erhvervsfaglig uddannelse, har 29,9 % en Handels-/Kontoruddannelse, 22 % har en håndværksmæssig uddannelse, 19,2 % er SOSU'er, mens 4 % har en pædagogisk grunduddannelse. 24,9 % svarer 'Andet', hvilket eksempelvis dækker over køkkenassistenter og sygehjælpere.

Blandt respondenterne, der har en mellemlang videregående uddannelse, har 65,9 % en uddannelse som pædagog, 5,9 % er uddannet som lærere, 4,3 % er sygeplejersker, mens 2,5 % er uddannet som socialrådgivere. Endelig svarer 21,4 % 'Andet', hvilket eksempelvis dækker over uddannelser som ergo- og psykoterapeuter og kok.

Blandt de 27 respondenterne der har en lang videregående uddannelse har otte en diplomuddannelse indenfor pædagogik, to har en kandidat i pædagogik, mens en er psykolog. Endelig svarer 16 'Andet', hvilket eksempelvis dækker over en kandidat i jura og en master i human ressource.